

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تفت
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق
گرایش جزا و جرم شناسی

عنوان

قتل در وضعیت هیپنوتیزم و مسئولیت کیفری ناشی از آن

استاد راهنما

دکتر علی مزیدی شرف آبادی

نگارنده

ندا زمان پور بروجنی

تیر ۹۸

ب

بسمه تعالی
فرم شماره (۲۰)
تاییدیه هیات داوران

بدینوسیله تایید می شود که جلسه ی دفاع از پایان نامه خانم **ندا زمان پور بروجنی** با عنوان : **قتل در وضعیت هیپنوتیزم و مسئولیت کیفری ناشی از آن** با حضور هیات داوران ذیل تشکیل گردید و هیات داوران پس از مطالعه پایان نامه و شرکت در جلسه دفاع صحت و کفایت تحقیق انجام شده را براساس مقررات دانشگاه آزاد اسلامی جهت اعطای درجه کارشناسی ارشد در رشته ی **حقوق گرایش جزا و جرم شناسی** به نامبرده مورد تایید قرار می دهند.

(۱) آقای دکتر علی مزیدی شرف آبادی

سمت در پایان نامه: استاد راهنما استادمشاور داور داخل دانشگاه داور خارج دانشگاه

امضاء

(۲) آقای دکتر موسی پاشابنیاد

سمت در پایان نامه: استاد راهنما استادمشاور داور داخل دانشگاه داور خارج دانشگاه

امضاء

(۳) آقای دکتر محمدمهدی برگی

سمت در پایان نامه: استاد راهنما استادمشاور داور داخل دانشگاه داور خارج دانشگاه

امضاء

(۴) آقای / خانم دکتر

سمت در پایان نامه: استاد راهنما استادمشاور داور داخل دانشگاه داور خارج دانشگاه

امضاء

به نام خدا

فرم شماره (۲۱)

منشور اخلاق پژوهش

با استعانت از خدای سبحان و با اعتقاد راسخ به اینکه عالم محضر خداست و او همواره ناظر بر اعمال ماست و به منظور انجام شایسته ی پژوهش های اصیل، تولید دانش جدید و بهسازی زندگانی بشر، ما دانشجویان و اعضای هیات علمی دانشگاه ها و پژوهشگاه های کشور:

تمام تلاش خود را برای کشف حقیقت و فقط حقیقت به کار خواهیم بست و از هرگونه جعل و تحریف در فعالیتهای علمی پرهیز می کنیم.

حقوق پژوهشگران، پژوهیدگان (انسان، حیوان، گیاه و اشیاء)، سازمان ها و سایر صاحبان حقوق را به رسمیت می شناسیم و در حفظ آن می کوشیم.

به مالکیت مادی و معنوی آثار پژوهشی ارج می نهیم، برای انجام پژوهشی اصیل اهتمام ورزیده از سرقت علمی و ارجاع نامناسب اجتناب می کنیم.

ضمن پایبندی به انصاف و اجتناب از هرگونه تبعیض و تعصب، در کلیه فعالیتهای پژوهشی رهیافتی نقادانه اتخاذ خواهیم کرد.

ضمن امانتداری، از منابع و امکانات اقتصادی، انسانی و فنی موجود استفاده بهره ورانه خواهیم کرد.

از انتشار غیر اخلاقی نتایج پژوهش نظیر انتشار موازی همپوشان و چندگانه (تکه های) پرهیز می کنیم.

اصل محرمانه بودن و رازداری را محور فعالیتهای پژوهشی خود قرار می دهیم.

در همه فعالیتهای پژوهشی به منافع ملی توجه کرده و برای تحقق آن می کوشیم.

خویش را ملزم به رعایت کلیه هنجارهای علمی رشته خود، قوانین و مقررات، سیاستهای حرفه ای، سازمانی،

دولتی و راهبردهای ملی در همه مراحل پژوهش می دانیم.

رعایت اصول اخلاق در پژوهش را اقدامی فرهنگی می دانیم و به منظور بالندگی این فرهنگ، به ترویج

و اشاعه آن در جامعه اهتمام می ورزیم.

امضاء دانشجو

امضاء استاد راهنما

تقدیم به:

خانواده محترم ام که همواره در طول تحصیل متحمل زحماتم بوده و وجودشان شادی بخش و مایه آرامش من است و در سختی‌ها و دشواری‌های زندگی همواره یآوری دلسوز و پشتیبانی محکم و مطمئن برایم بوده‌اند.

تشکر و قدردانی

سپاس خدای را بر آن چه از وجود مبارکش به ما شناسانده و بر آن چه از شکرش به ما الهام فرموده و بر آن درهای دانش که به پروردگارش بر ما گشوده و بر اخلاص ورزی در توحید و یگانگی‌اش ما را سرشار کرد و قلب ما را از شک در کار خودش دور داشت چنان سپاسی که با آن در حلقه سپاس گزاران از بندگانش زندگی بگذرانیم و با آن بر هر که به خوشنودی و بخشایش او پیشی جسته سبقت گیریم.

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	چکیده.....
فصل اول : کلیات تحقیق	
۲	۱-۱- مقدمه.....
۴	۲-۱- بیان مسئله.....
۵	۳-۱- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق.....
۶	۴-۱- اهداف تحقیق.....
۶	۱-۴-۱- هدف اصلی.....
۶	۲-۴-۱- اهداف فرعی.....
۶	۵-۱- سؤالات تحقیق.....
۶	۱-۵-۱- پرسش اصلی تحقیق.....
۶	۲-۵-۱- سؤالات فرعی.....
۶	۶-۱- فرضیه‌های تحقیق.....
۶	۱-۶-۱- فرضیه سؤال اصلی.....
۶	۲-۶-۱- فرضیه سؤالات فرعی.....
۷	۷-۱- پیشینه تحقیق.....
۹	۸-۱- جنبه‌های نوآوری تحقیق.....
۹	۹-۱- روش تحقیق.....
۹	۱۰-۱- ساختار پژوهش.....
فصل دوم : مفاهیم، مبانی و پیشینه نظری موضوع ۱۱	
۱۱	۱-۲- مفاهیم.....
۱۱	۱-۱-۲- مفهوم هیپنوتیزم.....
۱۲	۲-۱-۲- مفهوم خواب.....
۱۳	۳-۱-۲- مفهوم خوابگردی.....
۱۳	۴-۱-۲- مسئولیت کیفری.....

- ۲-۱-۵- مفهوم جنایت ۱۶
- ۲-۲- مبانی نظری تحقیق ۲۱
- ۲-۲-۱- مبانی حقوقی ۲۱
- ۲-۲-۲- مبانی جرم شناختی ۲۵
- ۲-۴- پیشینه نظری تحقیق در قوانین قبل از انقلاب ۲۶
- ۲-۵- پیشینه نظری تحقیق در قوانین بعد از انقلاب ۲۷

فصل سوم : جایگاه خطای محض در قتل در حالت هیپنوتیزم

- ۳-۱- اراده و اختیار و قصد در هیپنوتیزم ۳۰
- ۳-۱-۱- اراده و ارتکاب جرم ۳۰
- ۳-۱-۲- اختیار و ماهیت مجرمانه رفتار ۳۵
- ۳-۲- قتل در حالت هیپنوتیزم و ماهیت مجرمانه آن در پرتو ماده ۲۹۲ قانون مجازات اسلامی ۳۹
- ۳-۲-۱- وجود یا عدم علم و عمد و ماهیت قتل در حالت هیپنوتیزم ۳۹
- ۳-۲-۱-۱- علم و عمد هیپنوتیزم شونده و عنوان مجرمانه فاعل در قتل با حالت هیپنوتیزم ۴۰
- ۳-۲-۱-۲- علم و عمد هیپنوتیزم کننده و ماهیت قتل در حالت هیپنوتیزم ۴۲
- ۳-۲-۲- مصادیق عمد در قتل با حالت هیپنوتیزم با توجه به مقررات ماده ۲۹۲ قانون مجازات اسلامی ۴۴

فصل چهارم : مسئولیت کیفری مرتکب جنایت در حال هیپنوتیزم

- ۴-۱- شرایط تحقق مسئولیت کیفری شخص خواب ۴۹
- ۴-۱-۱- ارتکاب عمل مجرمانه و قابلیت استناد مسئولیت کیفری به شخص خواب ۵۰
- ۴-۱-۱-۱- ارتکاب عمل مجرمانه ۵۲
- ۴-۱-۱-۲- قابلیت استناد ۵۶
- ۴-۱-۲- فقدان موانع تحقق مسئولیت کیفری شخص خواب ۵۸
- ۴-۱-۲-۱- عوامل سالب مسئولیت کیفری ۵۸
- ۴-۲- آثار مسئولیت کیفری ۶۴
- ۴-۲-۱- مجازات شخص خواب ۶۵
- ۴-۲-۲- جبران خسارت ۶۸
- ۴-۲-۲-۱- جبران ضرر و زیان مادی ۷۵

۷۸ ۲-۲-۲-۴- جبران ضرر و زیان معنوی

فصل پنجم : نتیجه گیری و پیشنهادات

۸۲ ۱-۵- نتیجه گیری

۸۴ ۲-۵- پیشنهاد

۸۶ فهرست منابع و مآخذ

۹۱ چکیده لاتین

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی مسئولیت کیفری قتل در وضعیت هیپنوتیزم در حقوق کیفری جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. نوع مطالعه این پژوهش توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. برای گردآوری داده‌های این پژوهش از منابع اسنادی و روش کتابخانه‌ای مورد استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد قتل نفس از بزرگترین صدمات بدنی است که علیه بشر اتفاق می‌افتد، بشر در مقابل آن واکنش و عکس‌العمل شدید نشان داده است. بررسی هیپنوتیزم به عنوان خواب مصنوعی در قلمرو عوامل رافع مسئولیت به ماهیت جنایت می‌پردازد. براساس نتایج به دست آمده اگر در هیپنوتیزم که موجب جنایت شده است اراده و قصدی وجود داشته از حیطة عوامل رافع مسئولیت خارج می‌گردد.

کلید واژگان: هیپنوتیزم، عوامل رافع مسئولیت، جنایت، قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲.

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

پس از حق حیات، انسان دارای حق آزادی است که براساس آن، نسبت به غیر خدا آزاد است و این، ارمغان اسلام در چهارده قرن پیش و پیام همه انبیا الهی است. در عین حال، هیچ عاقلی نمی‌تواند بپذیرد که جامعه انسانی، بدون نظم و قانون باشد، وجود قانون، ضرورت دارد، اگرچه سبب محدود گشتن انسان و کم شدن آزادی او گردد. با تشکیل جوامع انسانی، روابط بین افراد ناشی از نیازهای طبیعی و احتیاجات اجتماعی بر مبنای در کنار هم و با هم زیستن ایجاد می‌شود. این روابط با داده‌های مختلف، اخلاقی، روانی، اجتماعی، سیاسی، کنار هم و با یکدیگر به نحو چشمگیری مرتبط می‌شوند. جامعه در این استقرار و شکل‌گیری به ناچار به نظمی، از یکسو طبیعی و از سوی دیگر قراردادی که از سنت‌ها، آداب، رسوم و ملیت و مذهب و... ریشه می‌گیرد، روی می‌آورد. در این میان ممکن است، اعمالی از سوی برخی از افراد جامعه انجام پذیرد که این نظم را دستخوش التهاب نماید، چیزی که غالباً مورد پذیرش اجتماع نیست، بدیهی است که جامعه‌ای متشکل از انسان‌هایی این چنین، اگر دارای نظم و قانونی درست نباشد، نزاحم و درگیری و هرج‌ومرج و فساد، آن را نابود خواهد ساخت. برای مقابله با این پدیده قوانین من جمله حقوق جزا، با ارائه تئوری‌های لازم، روابط و مناسبت‌های فی‌مابین اعضا جامعه را تنظیم می‌نماید و از طریق مؤسسات اجرایی خویش، حاکمیت قانون و مقررات را بر این روابط تضمین می‌کند. در حیطه حقوق جزا،

اجتماع در مقابل رفتاری که به افراد جامعه آسیب وارد می‌نماید و نظم اجتماعی را دستخوش آشوب می‌سازد و به عبارت دیگر در مقابل عمل مجرمانه یا جرم، واکنش نشان می‌دهد و بزهکار را در صورت وجود شرایط و مقتضیات لازم مجازات می‌نماید. برای اینکه فرد قابلیت پذیرش بار تبعات جزایی رفتار خویش را تحمل کند، می‌بایست از وضعیت و صفات خاصی برخوردار باشد. این شرایط و خصیصه‌ها، اوضاع و احوالی هستند که به متن قانونی حاکم بر موضوع، فعل یا ترک فعل انجام شده و خصوصیات شخصی مرتکب مربوط می‌گردد. در قلمرو حقوق کیفری، افراد زمانی پاسخگو و مسئول‌اند که دارای اراده و اختیار بوده بنابراین زمانی که فردی مدرک نباشد را، نمی‌توان مسئول اعمال خود دانست، چراکه در قبال امرونهی قانون‌گذار تکلیفی نداشته و علی‌القاعده، خطاب قانون‌گذار متوجه کسانی است که مختار و مدرک بوده و قدرت بر اجابت آن دارند.

به دنبال طرح مباحث فوق، همان‌طور که می‌دانیم، خواب امری طبیعی و فطری است و این وجه در وجود هر انسانی نهفته بوده و گریزی از آن نیست و این وضعیت به صورت ناخواسته بر شخص غالب می‌شود. در چنین حالتی ممکن است، فرد در حین خواب، با حرکت یا غلت زدن، جنایتی را مرتکب گردد. در این وضعیت، تحقق رفتاری که در قوانین جزایی دارای وصف مجرمانه است و انتساب آن به شخص خواب و قابلیت تحمل تبعات جزایی رفتار مجرمانه او، از جمله شرایط تحقق مسئولیت کیفری شخص خواب به شمار می‌آید. از سوی دیگر، شرایط و خصوصیات درونی شخص خواب، مانع از قابلیت انتساب رفتار مجرمانه به او می‌گردد و به دلیل عدم امکان اسناد جرم به اراده خودآگاه مجرم، عدم مسئولیت و مجازات وی، امری معقول و منطقی جلوه می‌نماید که به دلیل وجود این دوگانگی، نمی‌توان در این خصوص به نحو مطلق سخن گفت حال با بیان مطالب پیشین، این سؤال پیش خواهد آمد که، آیا شخص نائم را می‌توان به تحمل مجازات محکوم یا به جبران ضرر و زیان ناشی از آن ملزم نمود یا خیر و آیا می‌توان مسئولیت در هنگام خواب برای اشخاص متصور گردید؟

با توجه به اینکه، شاید در حقیقت بتوان عنوان نمود که خواب، یک دفاع کیفری در برابر جرائم ارتكابی شخص خواب است، لذا، اهمیت شناخت طبیعت و ماهیت ارگانیک خواب و ماهیت ارتكاب جرم توسط شخص خواب و مسئولیت وی، دوچندان می‌گردد؛ بنابراین در تحقیق پیش روی، به بررسی خواب و انواع مختلف آن از نقطه نظر علم پزشکی و به بیان دیگر روانشناسی و روان‌پزشکی و تبیین جرم و مجازات و حیطه مسئولیت کیفری افراد و بررسی تأثیر اراده و اختیار در ارتكاب جرم و علی‌النهاییه مسئولیت یا عدم مسئولیت شخصی نائم، پرداخته شده است.

۱-۲- بیان مسئله

اگر بخواهیم هیپنوتیزم را از لحاظ لفظی تعریف نماییم باید بگوییم عبارت از شاخه‌ای از علم روانشناسی است که در آن به‌وسیله تلقین، شخص در حالت خاصی از هوشیاری قرار می‌گیرد. هیپنوتیزم یا به‌طور دقیق‌تر هیپنوز موجب تسلط دیگری بر فرد نمی‌شود بلکه دیگری با ضمیر ناخودآگاه آدمی به مکالمه و القای تلقینات می‌پردازد. با این تعریف اگرچه نمی‌توان آن را نوعی زوال عقل دانست اما نوعی بی‌ارادگی در ورای آن محرز می‌باشد که می‌تواند مبنای مسئولیت یا رافع مسئولیت تلقی گردد. آنچه در خصوص رکن مسئولیت می‌توان عنوان کرد و در این مقال جایگاه این گفتمان خواهد بود؛ مسئولیت ناشی از آن و احراز مسئولیت در این عرصه می‌باشد. از طرفی با سقوط مسئولیت کیفری در آن بایست این مهم نیز بررسی گردد که کماکان مسئولیت مدنی باقی می‌ماند. لذا هم سرپرست و هم مجنون را متأثر از اثرات حقوقی عمل مضران خود قرار می‌دهد.

بعد از تبیین و مفهوم هیپنوتیزم در ابتدا باید این اصل را بیان کرد که ارتکاب جرم و از جمله قتل در حالت بی‌ارادگی به‌طور عام و خواب تلقینی (هیپنوتیزم) به‌صورت خاص به دلیل سلب اراده در برابر نیرویی قوی به بعضی از حالت‌های اجبار شباهت دارد. انسان به هنگام خواب درک و شعور ندارد و حرکات او در خواب در اختیار او نیست. پس اگر در خواب رفتاری از او سر بزند که بر طبق قانون جرم باشد و یا بر اثر حرکت و غلتیدن جانبی به دیگری صدمه‌ای وارد کند مسئولیتی متوجه وی نیست؛ بنابراین اینکه کسی انسان را با تلقین خواب نموده و با فرمان وی مرتکب جرم گردد، نمی‌توان مصداق ارتکاب جرم از روی اراده و اختیار تلقی گردد. در این فرض اگر از فاعل سلب اختیار تام شده باشد یعنی مانند ابزاری در دست دیگری درآمده باشد، هیچ‌گونه مسئولیتی متوجه او نیست در اینجا از باب سبب اقوی از مباشر خواب کننده مسئول است. در این فرض اگر مباشر پیش از خواب و القای تلقین بداند که در خواب به ارتکاب جرم وادار خواهد شد و به نوع این خواب مصنوعی (هیپنوتیزم) جهت تجری و ایجاد جرئت باشد، لذا به دلیل وجود عنصر علم و عمد (سوءنیت عام) این خواب رافع مسئولیت نبوده و در صورت منتج شده عملکرد به نتیجه مسئول خواهد بود. چرا که انسان در صورتی که خود را به‌عنوان آلت فعل مجرمانه در اختیار دیگری قرار دهد مسئول است. این مهم در برخورد با مقررات و قوانین جزایی نیز قابل واکاوی است. در این خصوص می‌توان به ماده ۱۵۳ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ اشاره کرد. این ماده مقرر می‌دارد: «هرکس در حال خواب، بیهوشی و مانند آن‌ها، مرتکب رفتاری شود که طبق قانون جرم محسوب می‌شود مجازات نمی‌گردد مگر اینکه شخص با علم به اینکه در حال خواب یا بیهوشی مرتکب جرم می‌شود، عمداً بخوابد و یا خود را بی‌هوش کند.»

با این مبنا می‌توان بیان کرد در بازخورد با قتل دو حکم جاری می‌گردد. ابتدا اینکه ماهیت هیپنوتیزم از عوامل رافع مسئولیت محسوب می‌گردد؛ بنابراین در فرض عدم مسئولیت کیفری، مسئولیت مدنی پابرجا می‌باشد. همان‌طور که بیان شد در این عرصه دو فرض وجود دارد. نخستین فرض عدم مسئولیت هیپنوتیزم شونده می‌باشد. این فرض به موجب قانون و به استناد ماده ۱۵۳ قانون مجازات اسلامی که در فوق آمد یک استثناء می‌باشد. چرا که زمانی نمود می‌یابد که فرد با توجه به عدم اراده در حین ارتکاب جرم قتل، سبق تصمیم داشته باشد؛ یعنی خواب مصنوعی را ابزاری دانسته تا به واسطه آن بتواند عملی را انجام دهد که در حالت عادی قادر به انجام آن نبوده است. شاید این انگیزه و این مسیر همانند ارتکاب جرم با مصرف مسکرات شباهت داشته باشد. در آن نیز شخص به دلیل اینکه در حالت عادی قادر به انجام فعل مجرمانه نیست با مصرف مسکرات این بی‌خیالی و بی‌ارادگی را بر خود مستولی می‌نماید تا بتواند جرم را انجام دهد. در جرم در حال هیپنوتیزم با سبق تصمیم هم همین موضوع و قاعده حاکم بوده لذا مباشر جرم قتل مسئول عمل خود بوده و مسئولیت کیفری و مدنی در این خصوص را دارد. همان‌طور که بیان شد این موضوع بر خلاف قاعده می‌باشد و بایست تفسیر به نفع متهم و به قدر متقین تفسیر و تحلیل گردد.

از طرفی اگر هیچ‌گونه سبق تصمیمی در کار نباشد و مسیر عمل همگام و همسو با ماده مورد اشاره باشد نمی‌توان برای فاعل عمل مسئولیت کیفری متصور شد؛ بنابراین اگر قتلی به موجب هیپنوتیزم صورت گرفت و بدون اطلاع شخص از هیپنوتیزم اراده‌اش سلب گردد، شخصی که مقصر و مسئول می‌باشد هیپنوتیزم کننده و تلقین دهنده مباشر جرم است. لذا همان‌طور که بیان شد از بابت سبب اقوی از مباشر می‌توان وی را (شخصی که تلقین داده و هیپنوتیزم کرده است) مسئول دانست. با این حال آنچه مدنظر است و در تحلیل موصوف محسوس می‌باشد در مقام ثبوت بوده لذا اثبات آن کاری بس دشوار می‌باشد. در نهایت باید عنوان کرد این تحقیق در مقام بیان ماهیت قتل و انواع آن از یک‌طرف و بررسی حالت هیپنوتیزم در انجام آن و جایگاه مسئولیت در آن خواهد بود.

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

بررسی قتل در وضعیت هیپنوتیزم یکی از موضوعاتی است که در حقوق کیفری در حوزه عوامل رافع مسئولیت مورد بحث قرار می‌گیرد؛ بنابراین تبیین جهات آن و ابعادی از این مقوله که موجب مسئولیت کیفری می‌گردد و نیز مواردی که مسئولیت کیفری از آن زایل می‌گردد و نیز جایگاه مسئولیت مدنی در آن مسئله‌ای است که بایست روشن گردد. به دلیل پیشرفت علم ران شناسی و احتمال استفاده از هیپنوتیزم در عالم واقع بررسی جهات آن از جمله ضروریاتی است که این تحقیق سعی در روشن نمودن آن دارد.

۱-۴- اهداف تحقیق

۱-۴-۱- هدف اصلی

۱. بررسی جایگاه هیپنوتیزم در عرصه مسئولیت (اعم از کیفری و مدنی)
۲. بررسی و مطالعه ماهیت قتل ارتكابی در حالت هیپنوتیزم و مسئولیت ناشی از آن.

۱-۴-۲- اهداف فرعی

۱. مطالعه انواع قتل به موجب قانون و نوشتگان حقوقی
۲. تحلیل مسئولیت مدنی و کیفری در عرصه قتل با هیپنوتیزم و چگونگی عدم مسئولیت در آن.

۱-۵- سؤالات تحقیق

۱-۵-۱- پرسش اصلی تحقیق

ماهیت قتل در حالت هیپنوتیزم چه نوع قتلی است؟

۱-۵-۲- سؤالات فرعی

۱. قتل ناشی از هیپنوتیزم در حوزه کدام یک از موانع مسئولیت کیفری بررسی می گردد؟
۲. در چه صورت قتل در حالت هیپنوتیزم مسئولیت کیفری دارد؟

۱-۶- فرضیه های تحقیق

۱-۶-۱- فرضیه سؤال اصلی

اگر در حالت هیپنوتیزم قتلی اتفاق افتد، نوع و ماهیت قتل خطای محض بوده و احکام آن بر این امر مستولی می باشد.

۱-۶-۲- فرضیه سؤالات فرعی

قتل ناشی از هیپنوتیزم اگر شرایط ماده ۱۵۳ قانون مجازات اسلامی را داشته باشد از جمله عوامل رافع مسئولیت است که تنها مسئولیت مدنی را در بر خواهد داشت.

به نظر می‌رسد اگر شرایط ماده ۱۵۳ قانون مجازات اسلامی احراز نگردد، یعنی با سبق تصمیم و برای ارتکاب جرم شخص مورد هیپنوتیزم واقع گردد، مسئولیت کیفری داشته و در صورت ارتکاب قتل نوع قتل عمدی خواهد بود.

۱-۷- پیشینه تحقیق

در خصوص سابقه این تحقیق با جستجو و دقت نظر در منابع کتابخانه‌ای و پایان‌نامه‌های دانشگاهی و نیز نظریه دکترین، در مورد قتل در وضعیت هیپنوتیزم و مسئولیت کیفری ناشی از آن در قانون مجازات جدید، منابعی به‌طور خاص یافت نگردید. لذا در راستای تأمل و تحلیل قانون مجازات و قانون آیین دادرسی کیفری، برای بیان آن، منابعی در ذیل ذکر شده که اگرچه به‌طور خاص با آن ارتباطی ندارد اما به‌طور عام می‌تواند در رسیدن به این مهم کارا و مفید باشند.

۱- اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی، جلد دوم. در این کتاب علاوه بر شرح و بسط خواب مصنوعی و هیپنوتیزم به‌عنوان یکی از عوامل رافع مسئولیت مورد تحلیل و بررسی قرار داده است.

۲- فروغی (۱۳۷۷) در پایان‌نامه خود با عنوان بررسی قتل شبه عمد و در حکم شبه عمد در حقوق جزای ایران و فقه امامیه و مقایسه آن با فقه شافعی بیان می‌دارد؛ قتل شبه عمد و در حکم شبه عمد در قبل و بعد از انقلاب اسلامی و تدوین قوانین کیفری بر مبنای شریعت در قانون مجازات عمومی نیز مورد اشاره قرار گرفته بود. قتل شبه عمد و در حکم شبه عمد مبنایی در قرآن کریم نداشته و آیه‌ای که دلالت بر این مفهوم بکند وجود ندارد و فقها این مفهوم را از سنت اخذ کرده‌اند و عموماً هم در تعریف آن اختلافی در آراء فقها مشاهده نمی‌شود. تعریف قتل شبه عمد در قانون مجازات اسلامی دقیقاً مقتبس از کلام فقها بوده و تنها تفاوت آن در عدوانی یا عدوانی نبودن عمل مرتکب در این نوع قتل می‌باشد.

۳- حمایت خواه (۱۳۸۷) در پایان‌نامه خود با عنوان بررسی فقهی و حقوقی قتل عمد و مصادیق آن در حقوق جزا بیان می‌دارد: از نظر فقه اسلامی اهمیت ویژه‌ای به قتل نفس داده شده است. قتل عمدی علاوه بر اینکه یک رم عمومی است جرم فردی و شخصی به حساب می‌آید. قتل عمد مانند سایر جرائم دارای ارکان و عناصری است که از مجموع آن‌ها این پدیده مجرمانه به وجود می‌آید. از ارکان اصلی قتل عمد وجود شخص زنده است و تا زمانی که این رکن احراز نگردد این جرم تحقق نمی‌یابد.

۴- کوثر (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان عنصر معنوی قتل عمدی در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ بیان می‌دارد: که قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ اگرچه در مقایسه با قوانین قبلی از نوآوری‌هایی برخوردار است، ولی همچنان با کاستی‌های روبه‌روست و ضرورت توجه به ترک فعل در قتل عمد، تصریح بر قصد فعل واقع شده بر مجنی علیه به‌عنوان احراز عمد در جنایت، ضرورت توجه به ارادی

بودن رفتار مرتکب در جنایت قتل عمد و نیز ضرورت تفکیک بین قتل با سبق تصمیم و قتل بدون سبق تصمیم از جمله مسائلی است که باید درباره آن‌ها چاره‌اندیشی شود.

۵- الهی منش (۱۳۹۲) در تحقیق خود قتل عمدی موجب قصاص را چنین تعریف کرده‌اند؛ هر رفتاری که از انسان بالغ و عاقل صورت پذیرفته و موجب سلب عمدی حیات از انسان محقوق الدم دیگری بدون مجوز قانونی شود.

۶- حسینی و موسوی بایگس (۱۳۹۲) در تحقیق خود با عنوان انعکاس دوره‌های بزه دیده شناسی در مجازات قصاص (رویکرد فقهی - حقوقی) بیان می‌دارد: در طول بیش از سی سال قانون‌گذاری جمهوری اسلامی ایران، احکام و فتاوی فقهی در این بخش از سوی نظام قانون‌گذاری به صورت قوانین موضوعه درآمده و به مورد اجرا گذاشته شده است. مطالعه تطبیقی رویکرد فقهی حقوقی با مکتب جرم‌شناسی بزه دیده شناسی در ابعاد علمی و حمایتی، همسویی معناداری را نشان می‌دهد. این دست آورد در قانون جدید مجازات اسلامی نیز مورد توجه خاصی قرار گرفته است. قصاص مجازات قتل عمدی، قطع عضو و جرح عمدی است. توجه شارع به ویژگی‌های بزه دیده، رابطه میان بزه-دیده و بزه‌کار مثل وضعیت روانی بزه دیده، جنس بزه دیده، رابطه پدر و فرزندی و ... نشان‌دهنده این است که بزه دیده شناسی علمی که آورده‌ی جرم‌شناسی نوین است، قبلاً و از همان ابتدای تشریح احکام در اسلام، جایگاه خاص و ویژه در مجازات قصاص داشته است. همین‌طور توجه شارع به مجازات قصاص و وضع آن در موارد قتل عمدی، مایه‌ی بقای بشر و ضامن حیات اوست؛ زیرا چیزی که می‌تواند متجاوز را از هرگونه تجاوز و تعدی بازدارد این است که با خود بیند که اگر دست به تجاوز بزند و خون کسی را بریزد صاحبان خون ممکن است از قدرت قانونی خود استفاده نموده، از دادگاه بخواهند او را قصاص کند. چنین اندیشه‌ای غالباً باعث می‌شود افراد د مقام خشم و انتقام و... سعی بر کنترل خشم خود کرده و دست خود را به خون دیگری آلوده نکنند و فکر جنایت و قتل را از سر خود بیرون کنند.

۷- کوثر (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان عنصر معنوی قتل عمدی در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ بیان می‌دارد: که قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ اگرچه در مقایسه با قوانین قبلی از نوآوری‌هایی برخوردار است، ولی همچنان با کاستی‌های روبه‌روست و ضرورت توجه به ترک فعل در قتل عمد، تصریح بر قصد فعل واقع شده بر مجنی علیه به عنوان احراز عمد در جنایت، ضرورت توجه به ارادی بودن رفتار مرتکب در جنایت قتل عمد و نیز ضرورت تفکیک بین قتل با سبق تصمیم و قتل بدون سبق تصمیم از جمله مسائلی است که باید درباره آن‌ها چاره‌اندیشی شود.

۸-۱- جنبه‌های نوآوری تحقیق

در خصوص قتل قلم‌فرسایی و تحقیق‌های مختلفی صورت گرفته است؛ اما اینکه به صورت خاص هیپنوتیزم در آن مورد واکاوی قرار گرفته باشد تحقیقی صورت نگرفته است. لذا بررسی ماهیت قتل در حالت هیپنوتیزم و بررسی تأثیر هیپنوتیزم ناشی از قتل در مسئولیت کیفری و مدنی از جمله نوآوری‌ها و جنبه‌های جدیدی است که در این تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۹-۱- روش تحقیق

روش تحقیق در این نوشتار روشی است که در علوم هنجاری از آن استفاده می‌شود که در آن با روش استدلال قیاسی به نقد و بررسی قوانین و مقررات پیرامون می‌پردازند. لذا در جمع‌آوری منابع و داده‌ها صرفاً به کتب، مقالات و سایت‌های علمی مراجعه شده و به هیچ‌وجه از روش‌های میدانی و مصاحبه با اشخاص استفاده نشده است؛ و صرفاً از روش کتابخانه‌ای و مطالعه کتب مربوطه و مقالات و فصلنامه‌های مرتبط شروع و جمع‌آوری اطلاعات هرچند اندک کرده‌ایم؛ بنابراین به مانند سایر تحقیقات حوزه علوم انسانی، در این تحقیق نیز تلاش شده با ملاحظه متغیرهای اصلی پژوهش، اطلاعات و داده‌های مناسب از منابع مرتبط گردآوری شده و سپس با تمرکز بر روی آن‌ها به استدلال در مورد آن اقدام کرده و ضمن مقایسه داده‌های مذکور با استدلالات و اطلاعات داده‌های دیگر، نتایج و یافته‌های تحقیق استخراج و ارائه شود. از طرفی در این پایان‌نامه روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها، روش‌های کیفی و تحلیل درونی اسناد و منابع جمع‌آوری شده و تفسیر داده‌ها است. ابزار تحلیل داده‌ها، غیر کمی و غیر آماری بوده و با استفاده از توصیف، تمثیل، قیاس و استقراء به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته می‌شود. همچنین این تحقیق از لحاظ هدف به صورت کاربردی و تحقیقی و توصیفی می‌باشد؛ بنابراین این تحقیق با استفاده از روش کتابخانه‌ای (اسنادی)، پس از مراجعه به کتب، مقالات، اسناد، آرای محاکم داخلی و خارجی، در کاغذهای منظم (فیش‌های تحقیقاتی)، یافته‌های مربوط به فصل و موضوع گردآوری می‌شود و در بالای برگ، نام عنوانی که یافته‌ها با هدف آن گردآوری شده است یادداشت و در همان برگ نام منبع و مشخصات آن نوشته می‌شود.

۱۰-۱- ساختار پژوهش

این تحقیق در پنج فصل سعی دارد وضعیت قتل را در حالت هیپنوتیزم را با توجه به قوانین و مقررات سابق و لاحق بیان نماید. پس برای نیل به این هدف ابتدا در فصل نخست کلیات تحقیق در قالب بیان مسئله، سؤالات و فرضیات و ... مورد بررسی قرار گرفته شده است. در فصل دوم مفاهیم تحقیق و آنچه در مفهوم شناسی موضوع اعم از: مفهوم خواب اعم از طبیعی و مصنوعی، مسئولیت و گونه‌های آن، مفهوم

جنایت، قتل و انواع آن و ... مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل سوم این تحقیق با عنوان: مفهوم و ماهیت قتل در پرتو انواع آن از منظر قانون‌گذار مورد توجه قرار گرفته است. آنچه در این فصل مدنظر است علاوه بر ماهیت قتل بررسی گونه‌های آن برای نیل به این هدف که ارتکاب جنایت در هیپنوتیزم در چه نوع قتل و جنایتی قرار می‌گیرد. در فصل چهارم این تحقیق نیز با عنوان: بررسی ماهیت هیپنوتیزم به‌عنوان عامل رافع مسئولیت در قتل، از یک‌طرف بررسی هیپنوتیزم به‌عنوان جنایت عمدی، شبه عمد و خطای محض را بررسی نموده، رکن مادی، معنوی در این حوزه و نیز ماهیت مسئولیت مدنی، جبران خسارت اعم از مادی و معنوی را مورد بررسی قرار داده‌ایم.

فصل دوم

مفاهیم، مبانی و پیشینه نظری موضوع

۲-۱- مفاهیم

در این قسمت به بررسی مفاهیم تحقیق پرداخته می‌شود.

۲-۱-۱- مفهوم هیپنوتیزم

از منظر لغوی هیپنوتیزم همان خواب مصنوعی، خواب مغناطیسی که در آن شخص تحت تأثیر القاهای شخص دیگر به خواب می‌رود. هیپنوتیزم از کلمه «هیپنوز» یونانی به معنی «خواب» گرفته شده است که در واقع معنی خواب نمی‌دهد بلکه حالت خواب گونه‌ای است که آن را از حالات روانی آدمی دانست. اما مفهوم اصطلاحی هیپنوتیزم و معنای آن از منظر علم روان‌شناسی و حقوق به شرح ذیل می‌باشد؛ هیپنوتیزم یا خوابگردی مصنوعی شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که در آن به وسیله تلقین، شخص در حالت خاصی از هوشیاری قرار می‌گیرد. هیپنوتیزم یا به‌طور دقیق‌تر هیپنوز موجب تسلط دیگری بر فرد نمی‌شود بلکه دیگری با ضمیر ناخودآگاه آدمی به مکالمه و القای تلقینات می‌پردازد. همه هیپنوزها نحوی خود هیپنوتیزم است و هیپنوتیزور خارجی فقط مامای هیپنوز از درون انسان است و آن را می‌زایاند. همه مکاتب و عرفا به نحوی با هیپنوز درگیر بوده‌اند. ضمیر ناخودآگاه تنها یک تئوری است که توضیح حقایق روی آن سوار می‌شود. هیپنوتیزور نمی‌تواند هر آنچه دوست داشت به سوژه تلقین کند. هیپنوتیزم یک امر خارق‌العاده نیست؛ و کارایی عجیب و غریب ندارد. اگر هم آثار غریبی داشته باشد در عده کمی دارد و خیلی